

Kariyer Kararsızlığının Yordayıcısı Olarak İyi Oluş ve Kariyer Kaygısı *

Gürcan ŞEKER¹

• Geliş Tarihi: 20.03.2020 • Kabul Tarihi: 02.05.2020 • Çevrimiçi Yayın Tarihi: 10.10.2020

Öz

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin iyi oluş düzeyleri ve kariyer kaygıları ile kariyer kararsızlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın verileri, Anadolu lisesi ve Meslek liselerinde öğrenim gören 663 öğrenciden (398 kız, 265 erkek) toplanmıştır. Verilerin toplanmasında Mesleki Karar Envanteri, Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği ve Kariyer Kaygısı Ölçeğinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde Hiyerarşik Regresyon Analizi Tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, kariyer kararsızlığı ile iyi oluş arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyarken, kariyer kararsızlığı ile kariyer kaygısı arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre, iyi oluş ve kariyer kaygısı kariyer kararsızlığının anlamlı bir yordayıcısıdır. İyi oluş ve kariyer kaygısı (aile etkisine yönelik kaygı, meslek seçimine yönelik kaygı) değişkenlerinin birlikte kariyer kararsızlığına ilişkin varyansın % 43'ünü açıklamaktadır. Elde edilen bu sonuçlar ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: kariyer kararsızlığı, iyi oluş, kariyer kaygısı

Atıf:

Şeker, G. (2021). Kariyer kararsızlığının yordayıcısı olarak iyi oluş ve kariyer kaygısı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 262-275 doi:10.9779/pauefd.706983.

* Bu çalışma 18 – 22 Nisan 2018 tarihinde düzenlenen 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Arş. Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, gurcanseker@ohu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6633-7859>

Giriş

Kariyer kararsızlığı, uzun yıllar boyunca kariyer alanı uzmanlarını endişelendiren bir konu olmuştur. Başlangıçta yalnızca öğrencilerin kariyer kararı verme sürecine odaklanan bu sorun alanı, insanların yaşamları boyunca kariyer kararlarını revize etme ihtiyacı hissetmesi ile, artık daha geniş bir yaşam alanını kapsamaktadır (Osipow, 1999).

Kelly ve Lee (2002), kariyer kararsızlığını bireyin eğitim ya da meslek kararı verme sürecinde yaşadığı belirsizlik durumu olarak tanımlarken; Chartrand, Rose, Elliott, Marmarosh ve Caldwell (1993) kariyer kararsızlığını bireyin kariyeri ile ilgili karar verirken karşılaştığı zorluk durumu şeklinde açıklamaktadır. Kariyer kararsızlığı ile ilgili açıklamaların ortak yönü, bireyin kariyer gelişim sürecinde kariyer kararları almalarında yaşadıkları zorluklarla ilgilidir.

Kariyer kararsızlığıyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında; kariyer kararsızlığını gidermeye yönelik eğitim programlarının uygulandığı deneysel çalışmaların (Çakır, 2003; Fouad, Cotter ve Kantemneni, 2009; Gallo, 2017; Kırdök, 2010; Lam, 2016; Joslyn, 2015; Symes, 1998) literatürde önemli bir yer edindiği görülmektedir. Bunun yanında kariyer kararsızlığının; kariyer yetkinlik beklentisi (Creed, Patton ve Prideaux, 2006; Krass ve Hughey, 1999; Taylor ve Popma, 1990), işlevsel olmayan kariyer düşünceleri (Osborn, 1998; Saunders, Peterson, Sampson ve Reardon, 2000), sosyal destek (Arce, 1996; Guay, Ratelle, Senecal, Larose ve Deschenes, 2006) ve kişilik özellikleri (Leong ve Chervinko, 1996; Page, Bruch ve Haase, 2008) değişkenleri ile ilişkilendirildiği çalışmalar göze çarpmaktadır.

Kariyer Kararsızlığı ve İyi Oluş

Birey için en uygun psikolojik durum ve işleyişe işaret eden iyi oluş kavramı, son yıllarda psikoloji alanındaki çalışmalarda yoğun bir şekilde ele alınmaktadır (Deci ve Ryan, 2008). İyi oluş kavramını literatürde; mental iyi oluş (Beiser, 1974), öznel iyi oluş (Diener, 1984) ve psikolojik iyi oluş (Ryff ve Keyes, 1995) gibi farklı alt başlıklar altında tanımlayan ve inceleyen çalışmalar yer almaktadır.

Kariyer kararı verme sürecini iyi oluş ile ilişkilendiren ilk çalışmalardan biri olan Arnold'un (1989) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada psikolojik iyi oluşun kariyer kararsızlığının önemli bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguya

benzer bir başka araştırma bulgusu ise, Creed, Patton ve Bartrum (2002) tarafınan yapılan çalışma ile ortaya konmuş ve bu çalışmada da öznel iyi oluş düzeyleri yüksek olan lise öğrencilerinin kariyer kararı verme güçlük düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Uthayakumar, Schimmack, Hartung ve Rogers (2010), öznel iyi oluş ve kariyer kararsızlığı arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koyarken; Creed, Prideaux ve Patton (2005) tarafından yapılan araştırma sonucunda ergenlerde kalıcı kariyer kararsızlığı ile düşük düzeyde iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu bulguların yanısıra; kariyer kararsızlığı ve yaşam doyumu (Lounsbury, Tatum, Chambers, Owens ve Gibson, 1999), kariyer kararsızlığı ve psikolojik iyi oluş (Viola, Musso, Ingoglia, Coco ve Inguglia, 2017) ile kariyer kararı verme güçlüğü ve öznel iyi oluş (Mutlu, 2011) arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucunu ortaya koyan çalışmalar yer almaktadır.

Kariyer Kararsızlığı ve Kariyer Kaygısı

Kariyer kararı verme süreci ile ilgili yoğun olarak çalışılan değişkenlerden biri de kaygıdır. Literatürde kaygı düzeyi ile kariyer kararsızlığı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyan birçok çalışma (Campagna ve Curtis, 2007; Corkin, Arbona, Coleman ve Ramirez, 2008; Öztemel, 2013; Santos ve Ferreira, 2012; Santos, Ferreira ve Gonçalves, 2014) olduğu görülmektedir.

Kariyer sürecine özgü bir kavram olarak kariyer kaygısı değişkeninin incelendiği ve spesifik kariyer kaygısı ölçeklerinin kullanıldığı çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir (Nalbantoğlu-Yılmaz ve Çetin-Gündüz, 2018a; Vignoli, Croity-Blez, Chapeland, de Fillipis ve Garcia, 2005; Weinstein, Healy ve Ender, 2002). Bu çalışmalar ile birlikte kariyer kararsızlığı ile kariyer kaygısı kavramının ilişkilendirildiği çalışmalar incelendiğinde; Vignoli (2015) tarafından yapılan ve genel kaygı ölçeğinin yanısıra kariyer kaygısı ölçeğinin kullanıldığı çalışmada, ergenlerin genel kaygı ve kariyer kaygısı düzeyleri ile kariyer kararsızlıkları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ergenlerin kariyer kararı verme süreçlerinin incelendiği bir başka çalışmada (Germeijs, Verschueren ve Soenens, 2006) ise, kariyer seçim kaygısı ölçeğinin kullanıldığı görülmektedir. Nalbantoğlu-Yılmaz ve Çetin-Gündüz (2018b) geliştirdikleri kariyer kaygısı ölçeğini kullanarak lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, kariyer kararsızlığı ile kariyer kaygısı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve kariyer kararsızlığı arttıkça öğrencilerin yaşadığı kariyer kaygısının arttığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Lise dönemindeki ergenlerin kariyer kararı verme sürecinde gerek yaşadıkları kaygı gerekse genel iyi oluş düzeyleri, mesleğe ya da kariyere ilişkin kararsızlıkları konusunda olumsuz etkilere neden olabilir. Bu bakımdan, lise öğrencilerin kariyer kararsızlığıyla ilişkili olduğu düşünülen kariyer kaygısı ve iyi oluş değişkenlerinin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Literatürde kariyer kararsızlığı ile iyi oluş ve kariyer kaygısı arasındaki ilişkiyi birlikte ele alan sınırlı çalışmalardan biri, Miller ve Rottinghaus (2014) tarafından yapılan ve yaşamdaki anlamın kariyer kararsızlığı ile kaygı arasında aracılık rolünü ortaya koyan araştırmadır. Bu bağlamda, bu araştırmada, lise öğrencilerinin kariyer kararsızlığı ile iyi oluş düzeyleri ve kariyer kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve iyi oluş ile kariyer kaygısının kariyer kararsızlığını yordama düzeyinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma lise öğrencilerinin kariyer kararsızlığı, iyi oluş düzeyleri ve kariyer kaygıları arasındaki ilişkiyi incelemesi bakımından korelasyonel modelde tasarlanmıştır. Korelasyonel araştırmalar, herhangi bir müdahalenin olmadığı, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik çalışmalardır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Niğde il merkezinde yer alan ortaöğretim kurumlarının 9-12.sınıflarında öğrenim gören 663 (398 kız, 265 erkek) öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin % 28'i dokuzuncu sınıf, % 26'sı onuncu sınıf, % 25'i on birinci sınıf ve % 21'i on ikinci sınıf öğrencisidir. Araştırmanın verileri 2017-2018 Eğitim – Öğretim yılında Niğde İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 03/03/2017 tarihli izni doğrultusunda çalışmaya katılma konusunda gönüllü olan öğrencilerden toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Mesleki Karar Envanteri

Çakır (2004) tarafından lise öğrencilerinin mesleki kararsızlık düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Envanter maddeleri ortaöğretim öğrencilerinin yerine getirmesi gereken kariyer gelişim görevleri ile sosyal bilişsel kuramcılar görüşleri temel alınarak yazılmıştır. Beş alt boyut ve 30 maddeden oluşan ölçekten toplam puan alınabilmekte ve maddelerin yanıtlanmasında beşli likert tipi derecelendirme yöntemi kullanılmaktadır. Envanterin yapı

geçerliğini belirlemeye yönelik yapılan analizler sonucunda, alt boyutların toplam varyansın % 40.53'ünü açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .85 bulunmuş ve diğer bir yöntem olan test-tekrar-test güvenilirlik analizi sonucunda iki uygulamaya ait puan ortalamaları arasındaki korelasyon katsayısı ise .83 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma kapsamında da envanterin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve .94 bulunmuştur. Analiz sonuçlarına göre hesaplanan güvenilirlik katsayıları envanterin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği

Tennant ve Diğ. (2007) tarafından bireylerin mental iyi oluş düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği (WEMİÖÖ) Türk kültürüne Keldal (2015) tarafından uyarlanmıştır. 14 maddeden oluşan ölçek; psikolojik iyi oluş ile öznel iyi oluşu kapsayarak bireylerin pozitif mental sağlıklarıyla ilgili bilgi elde etmeyi amaçlamaktadır. Ölçek 5'li likert tipinde ve 1= hiç katılmıyorum - 5= tamamen katılıyorum şeklinde puanlanmaktadır. Tamamı olumlu 14 madde ve tek faktörden oluşan ölçekten en fazla 70 puan alınabilmektedir. Ölçeğin iç tutarlılığına yönelik hesaplanan güvenilirlik katsayısı .92 iken, test-tekrar-test güvenilirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bu araştırma kapsamında hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .90'dır.

Kariyer Kaygısı Ölçeği

Çetin Gündüz ve Nalbantoğlu Yılmaz (2016) tarafından geliştirilen kariyer kaygısı ölçeği, iki boyut ve 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddelerine verilen yanıtların puanlaması "hiç katılmıyorum (1)", ve "tamamen katılıyorum (5)" arasında derecelenen 5'li likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçeğin her bir boyutundan elde edilen yüksek puanlar, ilgili boyuta ilişkin kariyer kaygısının daha yüksek düzeyde yaşandığını ortaya koymaktadır.

Ölçeğin yapı geçerliliği çalışmaları için sırasıyla Açıklayıcı (AFA) ve Doğrulamalı (DFA) faktör analizlerinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre lise çağındaki öğrencilerin kariyer kaygılarını ölçmek amacıyla geliştirilen ölçeğin birinci faktörü meslek seçimine yönelik kaygı, ikinci faktörü ise aile etkisine yönelik kaygı olarak isimlendirilmiştir. Ölçme aracının güvenilirliği Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ile belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda kariyer kaygısı ölçeğinin birinci faktörüne ait güvenilirlik katsayısı .80, ikinci faktörüne ait güvenilirlik katsayısı ise .74 bulunmuştur. Bu

araştırma kapsamında da Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve birinci faktöre ait güvenilirlik katsayısı .91, ikinci faktöre ait güvenilirlik katsayısı ise .89 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS 24.0 programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Hiyerarşik Regresyon Analizi Tekniği kullanılmıştır. Analize geçmeden önce veri seti; normallik, doğrusallık, eşvaryanslılık, uç değerler, hataların bağımsızlığı, çoklu bağlantı ve teklik varsayımları açısından kontrol edilmiştir. Normallik varsayımı ile doğrusallık ve eşvaryanslılık için artıkların saçılım grafiği incelenmiş ve bu varsayımların karşılandığı görölmüştür. Hataların bağımsızlığını incelemek için Durbin-Watson değerlerine bakılmış ve 2.09 değerinin elde edildiği görölmüştür. Bu değerin '2' civarında olması, hataların birbirleriyle ilişkisiz olduğunun bir göstergesidir. Çoklu bağlantı ve teklik için yordayıcılar arası ilişkiler ile tolerans ve VIF değerlerine bakılmıştır. Yordayıcılar arası en yüksek ilişkinin orta düzeyde olduğu, tolerans değerlerinin .10'dan küçük olmadığı ve VIF değerlerinin de 10'dan büyük olmadığı görölmüştür. Bu doğrultuda veri setine ilişkin çoklu bağlantı ve teklik problemlerinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Hiyerarşik regresyon analizi iki adımda gerçekleştirilmiştir. İlk adımda kuramsal olarak yordama gücünün daha az olabileceği düşünülen mental iyi oluş değişkeni analize dahil edilirken, ikinci adımda ise kariyer kaygısı değişkeni analize dahil edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde kariyer kararsızlığı, iyi oluş ve kariyer kaygısı puan ortalamaları ve standart sapmaları ile korelasyon katsayılarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1'de veriler değerler incelendiğinde; kariyer kararsızlığı ile iyi oluş arasında ($r = -.36, p < .01$) orta düzeyde negatif yönde korelasyon olduğu hesaplanmıştır. Kariyer kararsızlığı ile meslek seçimine yönelik kaygı ($r = .59, p < .01$) ve kariyer kararsızlığı ile aile etkisine yönelik kaygı arasında ($r = .50, p < .01$) orta düzeyde pozitif yönde korelasyon olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 1. Kariyer kararsızlığı, İyi Oluş ve Kariyer Kaygısı Arasındaki Korelasyon, Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	1	2	3	4
1-Kariyer Kararsızlığı	1	-.36*	.59*	.50*
2-İyi Oluş		1	-.39*	-.24*
3-Meslek Seçimine Yönelik Kaygı			1	.47*
4-Aile Etkisine Yönelik Kaygı				1
$\bar{X}$	78.02	49.51	27.39	10.71
Ss	25.57	11.48	9.61	5.37

*p<.01

Bulguların ikinci aşamamasında ise, iyi oluş ve kariyer kaygısı değişkenlerinin kariyer kararsızlığını yordama düzeyini incelemek amacı ile yapılan regresyon analizi sonuçları incelenmiştir.

Tablo 2. Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcılar	Model I			Model II		
	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β
İyi Oluş	-.82	.08	-.37*	-.31	.07	-.14*
Aile etkisine yönelik kaygı	-	-	-	1.29	.16	.27*
Meslek seçimine yönelik kaygı	-	-	-	1.11	.09	.42*
R ²	.13			.43		
Adjusted R ²	.13			.43		

Hiyerarşik regresyon analizi sonucunda iki modelin de anlamlı olduğu görülmektedir. İlk adımda modele dahil edilen iyi oluş değişkeninin kariyer kararsızlığına ait varyansın % 13'ünü açıkladığı görülmektedir. İkinci adımda kariyer kaygısı alt

boyutlarının (aile etkisi ve meslek seçimine yönelik kaygı) modele dahil edilmesiyle birlikte kariyer kararsızlığına ilişkin varyansın % 43'ünün açıklandığı görülmektedir. Standartlaştırılmamış regresyon katsayıları incelendiğinde iyi oluşun ($B = -.31, t = -4.352$) kariyer kararsızlığının negatif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, iyi oluş düzeyindeki bir birimlik artış, kariyer kararsızlığında .31 birimlik azalışı yordamaktadır. Kariyer kaygısının alt boyutları olan aile etkisine yönelik kaygı ($B = 1.29, t = 8.020$) ve meslek seçimine yönelik kaygının ($B = 1.11, t = 11.822$) kariyer kararsızlığının pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir. Buna göre, aile etkisine yönelik kaygı ve meslek seçimine yönelik kaygıdaki bir birimlik artış, kariyer kararsızlığında, sırasıyla, 1.29 ve 1.11 birimlik artışı yordamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayıları (β) incelendiğinde; meslek seçimine yönelik kaygı ($\beta = .42$) ve aile etkisine yönelik kaygının ($\beta = .27$), lise öğrencilerinin kariyer kararsızlığı üzerinde, iyi oluş değişkenine ($\beta = -.14$) göre daha önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Tartışma

Bu çalışmada, lise öğrencilerinin kariyer kararsızlığının yordayıcısı olarak, iyi oluş ve kariyer kaygısının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucunda; iyi oluş ve kariyer kaygısının, kariyer kararsızlığının anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları, iyi oluşun kariyer kararsızlığının negatif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer bir ifadeyle, lise öğrencilerinin iyi oluş düzeyi arttıkça kariyer kararsızlığı azalmaktadır. Creed, Patton ve Prideaux (2005) tarafından lise öğrencileri ile yürütülen boylamsal çalışma, kariyerleri konusunda kararsızlık yaşayan öğrencilerin iyi oluş düzeylerinin daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürde lise örneğine yönelik çalışmalar sınırlı olsa da, Creed, Patton ve Bartrum (2002) ve Mutlu (2011) tarafından kariyer kararı verme güçlükleri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik yapılan çalışmaların sonuçları da bu çalışmamın bulgusunu desteklemektedir. Her iki çalışmada da öznel iyi oluşun kariyer kararı verme güçlüklerinin negatif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise, kariyer kaygısı ölçeğinin alt boyutları olan aile etkisine yönelik kaygı ile meslek seçimine yönelik kaygının kariyer kararsızlığının pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğudur. Bu bağlamda, lise öğrencilerinin kariyer

kaygıları arttıkça kariyer kararsızlıklarının da arttığı ifade edilebilir. Literatürde araştırma bulgusunu destekleyen çalışmalar yer almaktadır. Nalbantoğlu-Yılmaz ve Çetin-Gündüz (2018b) tarafından lise öğrencileri ile yürütülen ve kariyer kaygısı ölçeğinin kullanıldığı çalışmanın sonuçları, bu araştırma sonuçları ile benzer bulguları ortaya koymaktadır. Lise örnekleminde yürütülen ve genel kaygı ölçeklerinin kullanıldığı araştırmalardan (Öztemel, 2013; Vignoli, 2015) elde edilen sonuçlar da, bu çalışmadan elde edilen bulgulara paralel olarak, kariyer kararsızlığı ile kaygı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Germeijs, Verschueren ve Soenens (2006), ergenlerin kariyer karar verme sürecinde kariyer seçim kaygısı ile kararsızlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Lise öğrencilerinin kariyer kararsızlığının yordayıcısı olarak iyi oluş ve kariyer kaygısı değişkenlerinin incelendiği bu çalışma bazı sınırlılıklara sahiptir. Bunlardan ilki, araştırmanın yürütüldüğü çalışma grubuyla ilgilidir. Araştırma, Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesinde yer alan Niğde İlindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenimine devam eden ve çalışma grubunda yer alan öğrencilerden elde edilen verilerle sınırlıdır. İleride yapılacak çalışmalarda bulguların tekrarlanmasına ihtiyaç olduğu düşünülerek, Türkiye'nin farklı bölgelerinde daha kapsamlı örneklemlerde çalışmalar yapılabilir. Bu araştırma nicel yöntem ile tasarlanmıştır ve bu durum çalışmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır. İleride yapılacak araştırmalarda, değişkenlere ilişkin ayrıntılı bir inceleme yapmak amacıyla daha küçük örneklemlerde nitel veya karma desende çalışmalar yapılması önerilebilir.

Bu araştırmanın, belirtilen sınırlılıklarına rağmen, iyi oluş ve kariyer kaygısı değişkenlerinin kariyer kararsızlığını yordama durumuyla ilgili getirdiği açıklamalar ile ergenlerin kariyer karar sürecine ilişkin literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, alanda çalışan uzmanların kariyer danışmanlığı uygulamaları için bulgu sağlaması bakımından da önemlidir. Araştırma bulguları, kariyer kararı verme sürecinde olan lise öğrencileri ile yapılacak kariyer danışmanlığı çalışmalarında iyi oluşu arttırmaya dayalı kariyer psiko-eğitim programları ve pozitif psikoloji temelli çalışmalardan yararlanılmasının önemini ortaya koymaktadır. Bunun yanında kaygının kariyer kararsızlığının anlamlı bir yordayıcısı olduğuna ilişkin bulgular doğrultusunda; okul psikolojik danışmanları ve kariyer psikolojik danışmanlarının kariyer karar verme sürecinde öğrencilerle yürütülecek çalışmalarda hem ailelere hem de öğrencilere yönelik olarak kariyer kaygısını azaltmaya dayalı bireysel ve grup rehberliği uygulamalarına öncelik vermelerinin yararlı olacağı söylenebilir.

Kaynakça

- Arce, E. M. (1996). *The effects of social support and self-esteem on career indecision: A cross-cultural comparison between two groups of undergraduate students*. Doctoral dissertation. (Order No. 9637850). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Erişim: <https://search.proquest.com/docview/304312937?accountid=16645>
- Arnold, J. (1989). Career decidedness and psychological well-being: A two-cohort longitudinal study of undergraduate students and recent graduates. *Journal of Occupational Psychology*, 62(2), 163-176. DOI: 10.1111/j.2044-8325.1989.tb00487.x.
- Campagna, C. G., & Curtis, G. J. (2007). So worried I don't know what to be: anxiety is associated with career indecision and reduced career certainty. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 17, 91-96. DOI:10.1375/ajgc.17.1.91
- Chartrand, J. M., Rose, M. L., Elliott, T. R., Marmarosh, C., & Caldwell, S. (1993). Peeling back the onion: Personality, problem solving, and career decision-making style correlates of career indecision. *Journal of Career Assessment*, 1, 66-82. <https://doi.org/10.1177/106907279300100107>
- Corkin, D., Arbona, C., Coleman, N., & Ramirez, R. (2008). Dimensions of career indecision among Puerto Rican college students. *Journal of College Student Development*, 49(2), 1-15. [doi:10.1353/csd.2008.0015](https://doi.org/10.1353/csd.2008.0015).
- Creed, P. A., Patton, W., & Bartrum, D. (2002). Multidimensional properties of the LotR: Effects of optimism and pessimism on career and well-being related variables in adolescents. *Journal of Career Assessment*, 10(1), 42-61. <https://doi.org/10.1177/1069072702010001003>
- Creed, P., Prideaux, L. A., & Patton, W. (2005). Antecedents and consequences of career decisional states in adolescence. *Journal of Vocational Behavior*, 67(3), 397-412. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2004.08.008>
- Creed, P., Patton, W., & Prideaux, L. A. (2006). Causal relationship between career indecision and career decision-making self-efficacy: A longitudinal cross-lagged analysis. *Journal of career development*, 33(1), 47-65. doi:[10.1177/0894845306289535](https://doi.org/10.1177/0894845306289535)

- Çakır, M. A. (2003). *Bir Mesleki Grup Rehberliği Programının Lise Öğrencilerinin Mesleki Kararsızlık Düzeylerine Etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara
- Çakır, M. A. (2004). Mesleki Karar Envanterinin Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (2), 1-14.
- Çetin-Gündüz, H. ve Nalbantoğlu-Yılmaz, F. (2016). Lise Öğrencilerinin Kariyer Kaygılarını Belirlemeye Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3).
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Hedonia, eudaimonia, and well-being: An introduction. *Journal of happiness studies*, 9(1), 1-11. <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9018-1>
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological bulletin*, 95(3), 542-575.
- Fouad, N., Cotter, E. W., & Kantamneni, N. (2009). The effectiveness of a career decision-making course. *Journal of Career Assessment*, 17(3), 338-347. <https://doi.org/10.1177/1069072708330678>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (Vol. 8). New York: McGraw-Hill.
- Gallo, J. L. (2017). *The effect of an interdisciplinary career exploration course on college students' career decision-making and career decision-making self-efficacy*. Doctoral dissertation. (Order No. 10689560). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Erişim: <https://search.proquest.com/docview/1985964021?accountid=16645>
- Germeijs, V., Verschueren, K., & Soenens, B. (2006). Indecisiveness and high school students' career decision-making process: Longitudinal associations and the mediational role of anxiety. *Journal of Counseling Psychology*, 53(4), 397- 410. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.53.4.397>
- Guay, F., Ratelle, C. F., Senécal, C., Larose, S., & Deschênes, A. (2006). Distinguishing developmental from chronic career indecision: Self-efficacy, autonomy, and social support. *Journal of Career Assessment*, 14(2), 235-251. <https://doi.org/10.1177/1069072705283975>

- Joslyn, B. M. (2015). *Exploring the impact of a career development intervention on the career decision-making self-efficacy and goal instability of first generation college students, given perceived barriers*. Doctoral dissertation. (Order No. 3724326). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Erişim: <https://search.proquest.com/docview/1729601993?accountid=16645>
- Keldal, G. (2015). Warwick-Edinburgh mental iyi oluş ölçęi'nin Türkçe formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 103-115.
- Kelly, K. R., & Lee, W. - C. (2002). Mapping the domain of career decision problems. *Journal of Vocational Behavior*, 61, 302-326. <https://doi.org/10.1006/jvbe.2001.1858>
- Kırdök, O. (2010). *Bilişsel bilgiyi işleme yaklaşımına göre geliştirilen mesleki karar verme programının sınanması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana
- Krass, L. J., & Hughey, K. F. (1999). The impact of an intervention on career decision-making self-efficacy and career indecision. *Professional School Counseling*, 2(5), 384.
- Lam, M. C. K. (2016). *Effects of a career course on students' career decision-making self-efficacy, indecision and difficulties*. Doctoral dissertation. (Order No. 10584253). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1874909697). Erişim: <https://search.proquest.com/docview/1874909697?accountid=16645>
- Leong, F. T., & Chervinko, S. (1996). Construct validity of career indecision: Negative personality traits as predictors of career indecision. *Journal of Career Assessment*, 4(3), 315-329. <https://doi.org/10.1177/106907279600400306>
- Lounsbury, J. W., Tatum, H. E., Chambers, W., Owens, K. S., & Gibson, L. W. (1999). An investigation of career decidedness in relation to big five personality constructs and life satisfaction. *College Student Journal*, 33, 646-652
- Miller, A. D., & Rottinghaus, P. J. (2014). Career indecision, meaning in life, and anxiety: An existential framework. *Journal of Career Assessment*, 22(2), 233-247. <https://doi.org/10.1177/1069072713493763>
- Mutlu, T. (2011). *Lise öğrencilerinde kariyer kararı verme güçlükleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

- Nalbantoğlu-Yılmaz, F. ve etin-Gündüz, H. (2018a). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1585-1602.
- Nalbantoğlu-Yılmaz, F. ve etin-Gündüz, H. (2018b). Career indecision and career anxiety in high school students: An investigation through structural equation modelling. *Eurasian Journal of Educational Research*, 78, 23-42
- Osborn, D. S. (1998). *The relationships among perfectionism, dysfunctional career thoughts and career indecision*. Doctoral dissertation. (Order No. 9911447). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (304445848). Erişim: <https://search.proquest.com/docview/304445848?accountid=16645>
- Osipow, S. H. (1999). Assessing career indecision. *Journal of Vocational behavior*, 55(1), 147-154. <https://doi.org/10.1006/jvbe.1999.1704>
- Öztemel, K. (2013). An investigation of career indecision level of high school students: Relationships with personal indecisiveness and anxiety. *Online Journal of Counseling & Education*, 2(3).
- Page, J., Bruch, M. A., & Haase, R. F. (2008). Role of perfectionism and five-factor model traits in career indecision. *Personality and Individual Differences*, 45(8), 811-815. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.08.013>
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of personality and social psychology*, 69(4), 719.
- Santos, P. J., & Ferreira, J. A. (2012). Career decision statuses among Portuguese secondary school students: A cluster analytical approach. *Journal of Career Assessment*, 20(2), 166-181. <https://doi.org/10.1177/1069072711420853>
- Santos, P. J., Ferreira, J. A., & Gonçalves, C. M. (2014). Indecisiveness and career indecision: A test of a theoretical model. *Journal of Vocational Behavior*, 85(1), 106-114. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2014.05.004>
- Saunders, D. E., Peterson, G. W., Sampson Jr, J. P., & Reardon, R. C. (2000). Relation of depression and dysfunctional career thinking to career indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 56(2), 288-298. <https://doi.org/10.1006/jvbe.1999.1715>

- Symes, B. A. (1998). Group counselling for vocational decidedness. *Guidance & counseling, 13*(2), 28-32.
- Taylor, K. M., & Popma, J. (1990). An examination of the relationships among career decision-making self-efficacy, career salience, locus of control, and vocational indecision. *Journal of vocational behavior, 37*(1), 17-31. [https://doi.org/10.1016/0001-8791\(90\)90004-L](https://doi.org/10.1016/0001-8791(90)90004-L)
- Tennant, R., Hiller, L., Fishwick, R., Platt, S., Joseph, S., Weich, S., Parkinson, J., Secker, J., & Stewart-Brown, S. (2007). The Warwick-Edinburgh mental well-being scale (WEMWBS): Development and UK validation. *Health and Quality of Life Outcomes, 5*(1), 50-63. <https://doi.org/10.1186/1477-7525-5-63>
- Uthayakumar, R., Schimmack, U., Hartung, P. J., & Rogers, R.J. (2010). Career decidedness as a predictor of subjective well-being. *Journal of Vocational Behavior, 10*, 1-31. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2010.07.002>
- Weinstein, F. M., Healy, C. C., & Ender, P. B. (2002). Career choice anxiety, coping, and perceived control. *The Career Development Quarterly, 50*(4), 339-349. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2002.tb00582.x>
- Vignoli, E., Croity-Belz, S., Chapeland, V., de Fillipis, A., & Garcia, M. (2005). Career exploration in adolescents: The role of anxiety, attachment, and parenting style. *Journal of Vocational Behavior, 67*(2), 153-168. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2004.08.006>
- Vignoli, E. (2015). Career indecision and career exploration among older French adolescents: the specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior, 89*, 182-191. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2015.06.005>
- Viola, M. M., Musso, P., Ingoglia, S., Coco, A. L., & Inguglia, C. (2017). Relationships between career indecision, search for work self-efficacy, and psychological well-being in Italian never-employed young adults. *Europe's journal of psychology, 13*(2), 231. DOI: [10.5964/ejop.v13i2.1277](https://doi.org/10.5964/ejop.v13i2.1277)